De agone christiano (Latin)

Augustine of Hippo (AD 354–430)

SermonIndex.net / Church Fathers

Sections 1 to 32

Iii. De Agone Christiano

Corona uictoriae non promittitur nisi certantibus. in diuinis autem scripturis adsidue inuenimus promitti nobis coronam, si uicerimus. sed, ne longum sit multa commemorare, apud apostolum Paulum manifestissime legitur: opus perfeci, cursum consummaui, fidem seruaui; iam superest mihi corona iustitiae. debemus ergo cognoscere, quis sit ipse aduersarius, quem si uicerimus coronabimur. ipse est enim, quem dominus noster prior uicit, ut etiam nos in illo permanentes uincamus. et dei quidem uirtus atque sapientia et uerbum, per quod facta sunt omnia, qui filius dei unicus est, super omnem creaturam semper incommutabilis manet. et quoniam sub illo est creatura etiam quae non peccauit, quanto magis sub illo est omnis creatura peccatrix! ergo quoniam sub illo sunt omnes sancti angeli, multo magis sub illo sunt omnes praeuaricatores angeli, quorum diabolus princeps est. sed quia naturam nostram deceperat, dignatus est unigenitus dei filius ipsam naturam nostram suscipere, ut de ipsa diabolus uinceretur et, quem semper ipse sub se habet, etiam sub nobis eum esse faceret. ipsum significat dicens: princeps huius mundi missus est foras, non quia extra mundum missus est, quomodo quidam haeretici putant, sed foras ab animis eorum, qui cohaerent uerbo dei et non diligunt mundum, cuius ille princeps est, quia dominatur eis, qui diligunt temporalia bona, quae hoc mundo uisibili continentur, non quia ipse dominus est huius mundi, sed princeps cupiditatum earum, quibus concupiscitur omne quod transit, ut ei subiaceant qui neglegunt aeternum deum et diligunt instabilia et mutabilia. radix enim est omnium malorum cupiditas: quam quidam adpetentes a fide errauerunt et inseruerunt se doloribus multis. per hanc cupiditatem regnat in homine diabolus et cor eius tenet. tales sunt omnes, qui diligunt istum mundum. mittitur autem diabolus foras, quando ex toto corde renuntiatur huic mundo. sic enim renuntiatur diabolo, qui princeps est huius mundi, cum renuntiatur corruptelis et pompis et angelis eius. ideoque ipse dominus iam triumphantem naturam hominis portans, scitote, inquit, quia ego uici mundum.

Multi autem dicunt: quomodo possumus uincere diabolum, quem non uidemus? sed habemus magistrum, qui nobis demonstrare dignatus est, quomodo inuisibiles hostes uincantur. de illo enim dixit apostolus: exuens se carne principatus et potestates exemplauit fiducialiter triumphans eos in semet ipso. ibi ergo uincuntur inimicae nobis inuisibiles potestates, ubi uincuntur inuisibiles cupiditates. et ideo quia in nobis ipsis uincimus temporalium rerum cupiditates, necesse est, ut in nobis ipsis uincamus et illum, qui per ipsas

cupiditates regnat in homine. quando enim dictum est diabolo: terram manducabis, dictum est peccatori: terra es, et in terram ibis. datus est ergo in cibum diaboli peccator. non simus terra, si nolumus manducari a serpente. sicut enim quod manducamus, in nostrum corpus conuertimus, ut cibus ipse secundum corpus hoc efficiatur quod nos sumus, sic malis moribus per nequitiam et superbiam et inpietatem hoc efficitur quisque quod diabolus, id est similis eius, et subicitur ei, sicut subiectum est nobis corpus nostrum. et hoc est, quod dicitur (manducari a serpente\'. quisquis itaque timet illum ignem, qui paratus est diabolo et angelis eius, det operam triumphare de illo in semet ipso. eos enim, qui foris nos oppugnant, intus uincimus uincendo concupiscentias, per quas nobis dominantur. et quos inuenerint sui similes, secum ad poenas trahunt.

Sic et apostolus dicit, quod in semet ipso pugnet aduersus potestates exteriores. ait enim: non est nobis conluctatio aduersus carnem et sanguinem, sed aduersus principes et potestates huius mundi, rectores harum tenebrarum, aduersus spiritalia nequitiae in eaelestibus. caelum enim dicitur etiam iste aer, ubi uenti et nubes et procellae et turbines fiunt, sicut etiam scriptura dicit multis locis: et intonuit de caelo dominus, et: aues caeli, et: uolatilia caeli, cum manifestum sit aues in aere uolare. et nos in consuetudine hunc aerem caelum appellamus; nam cum de sereno uel nubilo quaerimus, aliquando dicimus: qualis est aer? aliquando: quale est caelum? hoc dixi, ne quis existimet ibi habitare mala daemonia, ubi solem et lunam et stellas deus ordinauit. quae mala daemonia ideo apostolus appellat spiritalia, quia etiam mali angeli in scripturis spiritus appellantur. ideo autem rectores harum tenebrarum eos dicit, quoniam peccatores homines tenebras appellat, quibus isti dominantur. ideo et alio loco dicit: fuistis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in domino, quia ex peccatoribus iustificati erant. non ergo arbitremur in summo caelo habitare diabolum cum angelis suis, unde lapsum esse credimus.

Sic enim errauerunt Manichaei, qui dicunt ante mundi constitutionem fuisse gentem tenebrarum, quae contra deum rebellauit: in quo bello credunt miseri omnipotentem deum non sibi aliter potuisse succurrere, nisi partem suam contra eam gentem mitteret. cuius gentis principes, sicut illi dicunt, deuorauerunt partem dei et temperati sunt, ut posset de illis mundus fabricari. sic dicunt deum peruenisse ad uictoriam cum magnis calamitatibus et cruciatibus et miseriis membrorum suorum: quae membra dicunt esse commixta tenebrosis uisceribus principum illorum, ut eos temperarent et a furore compescerent. et non intellegunt tam sacrilegam esse sectam suam, ut credant omnipotentem deum non per creaturam, quam fecerit, sed per ipsam naturam suam bellasse cum tenebris: quod nefas est credere. neque hoc solum, sed etiam illos, qui uicti sunt, factos esse meliores, quia furor eorum conpressus est; dei autem naturam, quae uicit, factam esse miserrimam. dicunt enim eam per ipsam commixtionem perdidisse intellectum et beatitudinem suam et magnis erroribus et cladibus esse inplicatam. quam si aliquando uel totam purgari dicerent, magnam tamen inpietatem contra omnipotentem deum adfirmarent, cuius partem crederent tanto tempore in erroribus ac poenis esse iactatam sine aliquo peccati crimine. nunc uero infelices audent adhuc dicere nec totam posse purgari; et ipsam partem, quae purgari non potuerit, proficere ad uinculum, ut inde inuoluatur et inligetur malitiae sepulcrum, et

sic ibi semper sit pars ipsa dei misera, quae nihil peccauit et affigitur in aeternum carceri tenebrarum. hoc illi dicunt, ut simplices animas fallant. sed quis tam simplex est, ut.ista non sentiat esse sacrilega, quibus affirmant omnipotentem deum necessitate oppressum esse, ut partem suam bonam et innocentem tantis cladibus obruendam et tanta inmunditia inquinandam daret et non totam liberare posset et quod liberare non potuerit, aeternis uinculis conligaret? quis ergo ista non execretur? quis non intellegat inpia esse et nefanda? sed illi quando capiunt homines, non ista prius dicunt — quae si dicerent, riderentur aut fugerentur ab omnibus — sed eligunt capitula de scripturis, quae simplices homines non intellegunt, et per illa decipiunt animas inperitas quaerendo, unde sit malum. sicut in isto capitulo faciunt, quod ab apostolo scriptum est: rectores harum tenebrarum, et spiritalia nequitiae in caelestibus. quaerunt enim deceptores illi et interrogant hominem scripturas diuinas non intellegentem, unde sint in caelo rectores tenebrarum, ut, cum respondere non potuerit, traducatur ab eis per curiositatem, quia omnis anima indocta curiosa est. qui autem fidem catholicam bene didicit et bonis moribus et uera pietate munitus est, quamuis eorum haeresim nesciat, respondet illis tamen. nec enim decipi potest, qui iam nouit, quid pertineat ad christianam fidem, quae catholica dicitur per orbem terrarum sparsa et contra omnes inpios et peccatores, neglegentes autem etiam suos domino gubernante secura.

Quoniam ergo dicebamus apostolum Paulum dixisse habere nos conluctationem aduersus rectores tenebrarum et spiritalia nequitiae in caelestibus et probauimus etiam istum aerem terrae proximum caelum uocari, oportet credere aduersum diabolum et angelos eius nos dimicare, qui gaudent perturbationibus nostris. nam et ipse apostolus alio loco diabolum principem potestatis aeris huius appellat. quamuis ille locus, ubi ait: spiritalia nequitiae in caelestibus, possit et aliter intellegi, ut non ipsos praeuaricatores angelos in caelestibus esse dixerit, sed nos potius, de quibus alio loco dicit: conuersatio nostra in caelis est, ut nos in caelestibus constituti, id est in spiritalibus praeceptis dei ambulantes dimicemus aduersus spiritalia nequitiae, quae nos inde conantur abstrahere. magis ergo illud quaerendum est, quomodo aduersus eos, quos non uidemus, pugnare possimus et uincere, ne putent stulti aduersus aerem nos debere certare.

Docet itaque ipse apostolus dicens: non sic pugno quasi aerem caedens; sed castigo corpus meum et in seruitutem redigo, ne forte aliis praedicans ipse reprobus inueniar; item dicit: imitatores mei estote, sicut et ego Christi. quare intellegendum est etiam ipsum apostolum in semet ipso triumphasse de potestatibus huius mundi, sicut de domino dixerat, cuius se imitatorem esse profitetur. imitemur ergo et nos illum, sicut hortatur, et castigemus corpus nostrum et in seruitutem redigamus, si mundum uolumus uincere, quia per inlicitas delectationes suas et pompas et perniciosam curiositatem nobis dominari potest hic mundus, id est ea, quae in hoc mundo perniciosa delectatione conligant amatores rerum temporalium et diabolo atque angelis eius seruire cogunt: quibus omnibus si renuntiauimus, redigamus in seruitutem corpus nostrum.

Sed ne quis forte hoc ipsum quaerat, quomodo fiat, ut corpus nostrum seruituti subiciamus, facile intellegi et fieri potest, si prius nos ipsos subiciamus deo bona uoluntate et

caritate sincera. nam omnis creatura, uelit nolit, uni deo et domino suo subiecta est. sed hoc admonemur, ut tota uoluntate seruiamus domino deo nostro, quoniam iustus liberaliter seruit, iniustus autem conpeditus seruit. omnes tamen diuinae prouidentiae seruiunt; sed alii oboediunt tamquam filii et faciunt cum ea quod bonum est; alii uero ligantur tamquam serui, et fit de illis quod iustum est. ita deus omnipotens, dominus uniuersae creaturae, qui fecit omnia, sicut scriptum est, bona ualde, sic ea ordinauit, ut et de bonis et de malis bene faciat. quod enim iuste fit, bene fit. iuste autem sunt beati boni, et iuste mali poenas patiuntur. ergo et de bonis et de malis bene facit deus, quoniam omnia iuste facit. boni sunt autem, qui tota uoluntate deo seruiunt, mali autem necessitate seruiunt; nemo enim leges omnipotentis euadit. sed aliud est facere quod lex iubet, aliud pati quod lex iubet. quapropter boni secundum leges faciunt, mali secundum leges patiuntur.

Nec nos moueat, quod in hac uita secundum carnem, quam portant, iusti multa grauia et aspera tolerant. nihil enim mali patiuntur, qui iam possunt dicere, quod ille uir spiritalis exultat et praedicat apostolus dicens: gloriamur in tribulationibus, scientes, quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem; spes autem non confundit, quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. si ergo in hac uita, ubi tanta tormenta sunt, possunt boni et iusti uiri, cum talia patiuntur, non solum aequo animo tolerare, sed etiam in dei caritate gloriari, quid cogitandum est de illa uita, quae nobis promittitur, ubi nullam de corpore molestiam sentiemus? quoniam non ad hoc resurgit corpus iustorum, ad quod resurgit corpus inpiorum, sicut scriptum est: omnes resurgimus, sed non omnes inmutabimur. et ne quisquam putet non iustis inmutationem istam promitti, sed potius iniustis, et eam existimet esse poenalem, sequitur et dicit: et mortui resurgunt incorrupti, et nos inmutabimur. quicumque ergo mali sunt, sic ordinati sunt, quia et unusquisque sibi et omnes inuicem sibi nocent. hoc enim adpetunt, quod perniciose diligitur et quod eis auferri facile potest; et hoc sibi auferunt inuicem, quando se persequuntur. et ideo cruciantur, quibus auferuntur temporalia, quia diligunt ea; illi autem, qui auferunt, gaudent. sed talis laetitia caecitas est et summa miseria; ipsa enim magis inplicat animam et ad maiora tormenta perducit. nam gaudet et piscis, quando hamum non uidens escam deuorat; sed cum piscator eum adducere coeperit, uiscera eius torquentur primo; deinde ab omni laetitia sua per ipsam escam, de qua laetatus est, ad consumptionem trahitur. sic sunt omnes, qui de bonis temporalibus beatos se putant; hamum enim acceperunt et cum illo sibi uagantur; ueniet tempus, ut sentiant, quanta tormenta cum auiditate deuorauerint. et ideo bonis nihil nocent, quia hoc eis auferunt, quod non diligunt; nam quod diligunt et unde beati sunt, auferre illis nemo potest. cruciatus uero corporis malas animas miserabiliter adfligit, bonas autem fortiter purgat. sic fit, ut et malus homo et malus angelus diuinae prouidentiae militent; sed nesciunt, quid boni de illis operetur deus. non itaque pro meritis officii sed pro meritis malitiae stipendiantur.

Sed ut hae animae, quae habent uoluntatem nocendi et rationem cogitandi, sub diuinis legibus ordinatae sunt, ne aliquid iniustum quisque patiatur, ita omnia, et animalia et corporalia, in genere suo et in ordine suo diuinae prouidentiae legibus subdita administrantur. ideo dominus dicit: nonne duo passeres asse ueneunt? et unus eorum non cadit in terram

sine uoluntate patris uestri. hoc enim dixit, uolens ostendere quidquid uilissimum homines putant omnipotentia dei gubernari. sic enim et uolatilia caeli ab eo pasci et lilia agri ab eo uestiri ueritas loquitur, quae capillos etiam nostros numeratos esse dicit. sed quoniam mundas animas rationales per se ipse deus curat, siue in optimis et magnis angelis siue in hominibus tota sibi uoluntate seruientibus, cetera uero per ipsos gubernat, uerissime dici potuit etiam illud ab apostolo: non enim de bubus cura est deo. in scripturis enim sanctis deus homines docet, quomodo cum hominibus agant et ipsi deo seruiant; quomodo autem agant cum pecoribus suis, ipsi sciunt, id est quomodo salutem pecorum suorum gubernent, usu et peritia et ratione naturali, quae quidem omnia de magnis sui creatoris opibus acceperunt. qui ergo potest intellegere, quomodo uniuersae creaturae conditor deus gubernet eam per animas sanctas, quae ministeria eius in caelis et in terris, quia et ipsae sanctae animae ab ipso factae sunt et in eius creatura primatum tenent: qui ergo potest intellegere, intellegat et intret in gaudium domini sui.

Si autem hoc non possumus, quamdiu sumus in hoc corpore et peregrinamur a domino, gustemus saltem, quam suauis est dominus, quia dedit nobis pignus spiritum, in quo sentiamus eius dulcedinem; et desideremus ipsum uitae fontem. ubi sobria ebrietate inundemur et inrigemur, sicut lignum, quod plantatum est secundum decursus aquarum et dat fructus in tempore suo et folium eius non decidet. dicit enim spiritus sanctus: filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt. inebriabuntur ubertate domus tuae, et torrente uoluptatis tuae potabis eos, quoniam apud te est fons uitae. talis ebrietas non euertit mentem, sed tamen rapit susum et obliuionem praestat omnium terrenorum; sed si possumus toto affectu iam dicere: quemadmodum ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, deus.

Quodsi forte adhuc propter aegritudines animae, quas de saeculi amore concepit, nec gustare sumus idonei quam dulcis est dominus, uel credamus diuinae auctoritati, quam uoluit esse in scripturis sanctis de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, sicut apostolus loquitur; omnia enim per ipsum facta sunt, sicut in euangelio scriptum est, et sine ipso factum est nihil. qui nostrae inbecillitatis misertus est: quam inbecillitatem non eius opere, sed nostra uoluntate meruimus; nam deus hominem inexterminabilem fecit et ei liberum uoluntatis arbitrium dedit. non enim esset optimus, si dei praeceptis necessitate, non uoluntate seruiret. facile est omnino, quantum existimo, quod intellegere nolunt, qui catholicam deseruerunt fidem et christiani uocari uolunt. nam si nobiscum fatentur naturam nostram non sanari nisi recte faciendo, fateantur eam non infirmari nisi peccando. et ideo non est credendum animam nostram hoc esse, quod deus est, quia, si hoc esset, nec sua uoluntate nec aliqua necessitate in deterius mutaretur, quoniam omni modo incommutabilis intellegitur deus, sed ab eis, qui non in contentione et aemulatione et uanae gloriae cupiditate amant loqui quod nesciunt, sed humilitate christiana sentiunt de domino in bonitate et in simplicitate cordis quaerunt eum. hanc ergo inbecillitatem nostram suscipere dignatus est filius dei, et uerbum caro factum est et habitauit in nobis: non quia aeternitas illa mutata est, sed quia mutabilem creaturam mutabilibus hominum oculis ostendit, quam incommutabili maiestate suscepit.

Sunt autem stulti, qui dicunt: quare non poterat aliter sapientia dei homines liberare, nisi susciperet hominem et nasceretur de femina et a peccatoribus illa omnia pateretur? quibus dicimus: poterat omnino, sed si aliter faceret, similiter uestrae stultitiae displiceret. si enim non appareret oculis peccatorum, lumen eius aeternum utique, quod per interiores oculos uidetur, inquinatis mentibus uidere non possent. nunc autem quia uisibiliter nos commonere dignatus est, ut ad inuisibilia praepararet, displicet auaris, quia non aureum corpus habuit; displicet inpudicis, quia de femina natus est — multum enim oderunt inpudici, quod concipiunt et pariunt feminae —; displicet superbis, quod contumelias patientissime pertulit; displicet delicatis, quia cruciatus est; displicet timidis quia mortuus est. et ut non uitia sua uideantur defendere, non in homine dicunt sibi hoc displicere, sed in filio dei. non enim intellegunt, quid sit aeternitas dei, quae hominem adsumpsit, et quid ipsa humana creatura, quae mutationibus suis in pristinam firmitatem reuocabatur, ut disceremus docente ipso domino infirmitates, quas peccando collegimus, recte faciendo posse sanari. ostendebatur enim nobis, ad quam fragilitatem homo sua culpa peruenerit et ex qua fragilitate diuino auxilio liberetur. itaque filius dei hominem adsumpsit et in illo humana perpessus est. haec medicina hominum tanta est, quanta non potest cogitari. nam quae superbia sanari potest, si humilitate filii dei non sanatur? quae auaritia sanari potest, si paupertate filii dei non sanatur? quae iracundia sanari potest, si patientia filii dei non sanatur? quae inpietas sanari potest, quae caritate filii dei non sanatur? postremo quae timiditas sanari potest, si resurrectione corporis non sanatur? erigat spem suam genus humanum et recognoscat naturam suam; uideat, quantum locum habeat in operibus dei. nolite uos ipsos contemnere, uiri; filius dei uirum suscepit. nolite uos ipsas contemnere, feminae; filius dei natus ex femina est. nolite tamen amare carnalia, quia in filio dei masculus nec femina sumus. nolite amare temporalia, quia, si bene amarentur, amaret ea homo, quem suscepit filius dei. nolite timere contumelias et cruces et mortem, quia, si nocerent homini, non ea pateretur homo, quem suscepit filius dei. haec omnis hortatio, quae iam ubique praedicatur, ubique ueneratur, quae omnem oboedientem animam sanat, non esset in rebus humanis, si non essent facta illa omnia, quae stultissimis displicent. quem dignatur imitari uitiosa iactantia, ut ad uirtutem percipiendam possit adduci, si erubescit imitari eum, de quo dictum est, antequam nasceretur, quod filius altissimi uocabitur, et per omnes iam gentes, quod negare nemo potest, filius altissimi uocatur? si multum de nobis sentimus, dignemur imitari eum, qui filius altissimi uocatur; si parum de nobis sentimus, audeamus imitari piscatores et publicanos, qui eum imitati sunt. o medicinam omnibus consulentem, omnia tumentia comprimentem, omnia tabescentia reficientem, omnia superflua resecantem, omnia necessaria custodientem, omnia perdita reparantem, omnia deprauata corrigentem! quis iam se extollat contra filium dei? quis de se desperet, pro quo tam humilis esse uoluit filius dei? quis beatam uitam esse arbitretur in his, quae contemnenda esse docuit filius dei? quibus aduersitatibus cedat, qui naturam hominis tantis persecutionibus custoditam credit in filio dei? quis sibi esse clausum regnum caelorum putet, qui cognoscit publicanos et meretrices imitatos esse filium dei? qua peruersitate non careat, qui facta et dicta intuetur et diligit et sectatur illius hominis, in quo se nobis ad exemplum uitae praebuit filius dei?

Itaque iam et masculi et feminae et omnis aetas et omnis huius saeculi dignitas ad spem uitae aeternae commota est. alii neglectis temporalibus bonis conuolant ad diuina; alii cedunt eorum uirtutibus, qui haec faciunt, et laudant, quod imitari non audent; pauci autem adhuc murmurant et inani liuore torquentur, aut qui sua quaerunt in ecclesia, quamuis uideantur catholici, aut ex ipso Christi nomine gloriam quaerentes haeretici aut peccatum inpietatis suae defendere cupientes iudaei aut curiositatem uanae licentiae perdere timentes pagani. sed ecclesia catholica per totum orbem longe lateque diffusa inpetus eorum prioribus temporibus frangens magis magisque roborata est non resistendo, sed perferendo. nunc uero insidiosas eorum quaestiones fide inridet, diligentia discutit, intellegentia dissoluit; criminatores palearum suarum non curat, quia tempus messis et tempus arearum et tempus horreorum caute diligenterque distinguit; criminatores autem frumenti sui aut errantes corrigit aut inuidentes inter spinas et zizania conputat.

Subiciamus ergo animam deo, si uolumus seruituti subicere corpus nostrum et de diabolo triumphare. fides est prima, quae subiugat animam deo; deinde praecepta uiuendi, quibus custoditis spes nostra firmatur et nutritur caritas et lucere incipit, quod antea tantummodo credebatur. cum enim cognitio et actio beatum hominem faciant, sicut in cognitione cauendus est error, sic in actione cauenda est nequitia. errat autem quisquis putat ueritatem se posse cognoscere, cum adhuc nequiter uiuat. nequitia est autem mundum istum diligere et ea, quae nascuntur et transeunt, pro magno habere et ea concupiscere et pro his laborare, ut adquirantur; et laetari, cum abundarint, et timere, ne pereant, et contristari, cum pereunt. talis uita non potest puram illam et sinceram et incommutabilem uidere ueritatem et inhaerere illi et in aeternum iam non moueri. itaque priusquam mens nostra purgetur, debemus credere quod intellegere nondum ualemus, quoniam uerissime dictum est per prophetam: nisi credideritis, non intellegetis.

Fides in ecclesia breuissime traditur, in qua commendantur aeterna, quae intellegi a carnalibus nondum possunt, et temporalia praeterita et futura, quae pro salute hominum gessit et gestura est aeternitas diuinae prouidentiae. credamus ergo in patrem et filium et spiritum sanctum; haec aeterna sunt et incommutabilia, id est unus deus, unius substantiae trinitas aeterna, deus, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia.

Nec eos audiamus, qui dicunt patrem tantummodo esse nec habere filium nec esse cum eo spiritum sanctum, sed ipsum patrem aliquando appellari filium, aliquando spiritum sanctum. nesciunt enim principium, ex quo sunt omnia, et imaginem eius, per quam formantur omnia, et sanctitatem eius, in qua ordinantur omnia.

Nec eos audiamus, qui indignantur et stomachantur, quia non tres deos colendos dicimus. nesciunt enim, quid sit una eademque substantia, et phantasmatibus suis inluduntur, quia solent uidere corporaliter uel animalia tria uel quaecumque corpora tria locis suis esse separata. sic putant intellegendam substantiam dei et multum errant, quoniam superbi sunt, et non possunt discere, quia nolunt credere.

Nec eos audiamus, qui patrem solum uerum deum et sempiternum esse dicunt, filium autem non de ipso genitum, sed ab ipso factum de nihilo, et fuisse tempus, quando non erat, sed tamen primum locum tenere in omni creatura; et spiritum sanctum minoris maiestatis esse quam filium et ipsum factum esse post filium; et horum trium diuersas esse substantias, tamquam aurum et argentum et aeramentum. nesciunt enim, quid loquantur, et de his rebus, quas per oculos carneos uidere consueuerunt, uanas imagines ad disputationes suas transferunt, quia reuera magnum est mente conspicere generationem, quae non fit ex aliquo tempore, sed aeterna est, et ipsam caritatem et sanctitatem, qua generator et generatus ineffabiliter sibi copulantur. magnum et difficile est haec mente conspicere, etiamsi pacata et tranquilla sit. non potest ergo fieri, ut illi haec uideant, qui terrenas generationes nimis intuentur, et ad istas tenebras addunt adhuc fumum, quem sibi contentionibus et certaminibus cotidianis excitare non cessant, habentes animas carnis affectibus diffluentes tamquam ligna umore saginata, in quibus ignis fumum solum uomit et habere flammas lucidas non potest. et hoc quidem de omnibus haereticis rectissime dici potest.

Credentes ergo incom.mutabilem trinitatem credamus etiam dispensationem temporalem pro salute generis humani. nec eos audiamus, qui filium dei legum Christum nihil esse aliud quam hominem dicunt, sed ita iustum, ut dignus sit appellari filius dei. et hos enim catholica disciplina misit foras, quia uanae gloriae cupiditate decepti contentiose disputare uoluerunt, antequam intellegerent, quid sit dei uirtus et dei sapientia et in principio uerbum, per quod facta sunt omnia, et quomodo uerbum caro factum est et habitauit in nobis.

Nec eos audiamus, qui non uerum hominem suscepisse dicunt filium dei neque natum esse de femina, sed falsam carnem et imaginem simulatam corporis humani ostendisse uidentibus. nesciunt enim, quomodo substantia dei administrans uniuersam creaturam inquinari omnino non possit, et tamen praedicant istum uisibilem solem radios suos per omnes feces et sordes corporum spargere et eos mundos et sinceros ubique seruare. si ergo uisibilia munda uisibilibus inmundis contingi possunt et non inquinari, quanto magis inuisibilis et incommutabilis ueritas per spiritum animam et per animam corpus suscipiens toto homine adsumpto ab omnibus eum infirmitatibus nulla sua contaminatione liberauit! itaque magnas patiuntur angustias et, cum timent, quod fieri non potest, ne humana carne ueritas inquinetur, ueritatem dicunt esse mentitam. et cum ille praeceperit dicens: sit in ore uestro: est, est; non, non, et apostolus clamet: non erat in illo est et non, sed est in illo erat, isti totum corpus eius falsam carnem fuisse contendunt, ut non sibi uideantur imitari Christum, si non suis auditoribus mentiantur.

Nec eos audiamus, qui trinitatem quidem in una aeterna substantia confitentur, sed hominem ipsum, qui temporali dispensatione susceptus est, audent dicere non habuisse hominis mentem, sed solam animam et corpus. hoc est dicere: non fuit homo, sed membra corporis habebat humana. animam enim et corpus habent et bestiae, sed rationem non habent, quae mentis est propria. sed si exsecrandi sunt illi, qui eum negant humanum corpus habuisse, quod est infimum in homine, miror, quod isti non erubescunt, qui hoc eum negant habuisse, quod est optimum in homine. multum enim lugenda est mens humana,

si uincitur a corpore suo: si quidem in illo homine non reformata est, in quo ipsum corpus humanum iam dignitatem formae caelestis accepit. sed absit, ut hoc credamus, quod confinxit temeraria caecitas et superba loquacitas.

Nec eos audiamus, qui sic dicunt ab illa aeterna sapientia susceptum esse hominem, qui de uirgine natus est, quomodo et alii homines ab ea sapientes fiunt, qui perfecte sapientes sunt. nesciunt enim proprium illius hominis sacramentum et putant hoc solum eum plus habuisse inter ceteros beatissimos, quod de uirgine natus est. quod ipsum si bene considerent, fortassis credant ideo illum hoc praeter ceteros meruisse, quod aliquid proprium praeter ceteros habet etiam ista susceptio. aliud est enim sapientem tantum fieri per sapientiam dei et aliud est ipsam personam sustinere sapientiae dei. quamuis enim eadem natura sit corporis ecclesiae, multum tamen distare inter caput et membra cetera quis non intellegat? si enim caput ecclesiae est homo ille, cuius susceptione uerbum caro factum est, et habitauit in nobis, membra cetera sunt omnes sancti, quibus. perficitur et completur ecclesia. quomodo ergo anima totum corpus nostrum animat et uiuificat, sed in capite et uidendo sentit et audiendo et odorando et gustando et tangendo, in ceteris autem membris tangendo tantum, et ideo capiti cuncta subiecta sunt ad operandum, illud autem supra conlocatum est ad consulendum, quia ipsius animae, quae consulit corpori, quodam modo personam sustinet caput — ibi enim omnis sensus apparet — sic uniuerso populo sanctorum tamquam uni corpori caput est mediator dei et hominum homo Christus Iesus. et propterea sapientia dei et uerbum in principio, per quod facta sunt omnia, non sic adsumpsit illum hominem ut ceteros sanctos, sed multo excellentius multoque sublimius, quomodo ipsum solum adsumi oportuit, in quo sapientia hominibus appareret, sicut eam uisibiliter decebat ostendi. quapropter aliter sunt sapientes ceteri homines, quicumque sunt uel esse potuerunt uel poterunt, et aliter ille unus mediator dei et hominum homo Christus Iesus, qui sapientiae ipsius, per quam sapientes fiunt quicumque homines, non solum beneficium habet, sed etiam personam gerit. de ceteris enim sapientibus et spiritalibus animis recte dici potest, quod habeant in se uerbum dei,. per quod facta sunt omnia; sed in nullo eorum recte dici potest, quod uerbum caro factum est, et habitauit in nobis, quod in solo domino nostro Iesu Christo rectissime dicitur.

Nec eos audiamus, qui solum corpus humanum susceptum esse dicunt a uerbo dei et sic audiunt, quod dictum est: et uerbum caro factum est, ut negent illum hominem uel animam uel aliquid hominis habuisse nisi carnem solam. errant enim multum nec intellegunt ideo carnem solam nominatam esse in eo, quod dictum est: uerbum caro factum est, quia hominum oculis, propter quos facta est illa susceptio, caro sola potuit apparere. nam si absurdum est et ualde indignum, ut humanum spiritum homo ille non habuerit, sicut superius tractauimus, quanto magis absurdum et indignum est, ut nec spiritum nec animam habuerit et hoc solum habuerit, quod etiam in pecoribus uilius est et extremius, id est corpus! a nostra ergo fide etiam ista inpietas excludatur, totumque hominem atque perfectum a uerbo dei susceptum esse credamus.

Nec eos audiamus, qui tale corpus dominum nostrum habuisse dicunt, quale apparuit in columba, quam uidit Iohannes Baptista descendentem de caelo et manentem super eum in signo spiritus sancti. ita enim persuadere conantur filium dei natum non esse de femina, quia, si carnalibus oculis eum oportebat ostendi, potuit, inquiunt, sic adsumere corpus, quomodo spiritus sanctus. non enim et columba illa de ouo nata est, aiunt, et tamen humanis oculis potuit apparere. quibus primo illud respondendum est, quod ibi legimus in specie columbae apparuisse Iohanni spiritum sanctum, ubi legimus etiam Christum natum esse de femina, et non oportet in parte credere euangelio et in parte non credere. unde enim credis in columbae specie demonstratum esse spiritum sanctum, nisi quia in euangelio legisti? ergo et ego inde credo Christum natum esse de uirgine, quia in euangelio legi. quare autem spiritus sanctus non est natus de columba, quemadmodum Christus de femina, illa causa est, quia non columbas liberare uenerat spiritus sanctus, sed hominibus significare innocentiam et amorem spiritalem, quod in columbae specie uisibiliter figuratum est. dominus autem Iesus Christus, qui uenerat ad homines liberandos, in quibus et mares et feminae pertinent ad salutem, nec mares fastidiuit, quia marem suscepit, nec feminas, quia de femina natus est. huc accedit magnum sacramentum, ut, quoniam per feminam nobis mors acciderat, uita nobis per feminam nasceretur: ut de utraque natura, id est feminina et masculina, uictus diabolus cruciaretur, quoniam de ambarum subuersione laetabatur; cui parum fuerat ad poenam, si ambae naturae in nobis liberarentur, nisi etiam per ambas liberaremur. neque hoc ita dicimus, ut dominum Iesum Christum dicamus solum uerum corpus habuisse, spiritum autem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominum; sed ambo illa corpora uera corpora credimus. sicut enim non oportebat, ut homines falleret filius dei, sic non decebat, ut homines falleret spiritus sanctus: sed omnipotenti deo, qui uniuersam creaturam de nihilo fabricauit, non erat difficile uerum corpus columbae sine aliorum columborum ministerio figurare, sicut ei non fuit difficile uerum corpus in utero Mariae sine uirili semine fabricare, cum creatura corporea et in uisceribus feminae ad formandum hominem et in ipso mundo ad formandam columbam imperio domini uoluntatique seruiret. sed stulti homines et miseri quod aut ipsi facere non possunt aut in uita sua numquam uiderunt, et ab omnipotente deo fieri potuisse non credunt.

Nec eos audiamus, qui propterea uolunt cogere, ut inter creaturas filium dei numeremus, quia passus est. dicunt enim: si passus est, mutabilis est; et si mutabilis est, creatura est, quia substantia dei non potest inmutari. cum quibus etiam nos dicimus et dei substantiam commutari non posse et creaturam esse mutabilem. sed aliud est esse creaturam et aliud suscipere creaturam. filius ergo unigenitus dei, qui est uirtus et sapientia dei et uerbum, per quod facta sunt omnia, quia inmutari omnino non potest, suscepit humanam creaturam, quam lapsam erigere atque inueteratam renouare dignatus est. nec in ea per passionem ipse in deterius commutatus est, sed eam potius per resurrectionem in melius commutauit. nec propterea uerbum patris, id est unicum dei filium, per quem facta sunt omnia, negandum est natum et passum esse pro nobis. et martyres enim passos dicimus et mortuos propter regna caelorum; nec tamen in ea passione et morte animae eorum occisae sunt. dicit enim dominus: nolite timere eos, qui corpus occidunt, animae autem nihil

possunt facere. sicut ergo martyres passos et mortuos dicimus in corporibus, quae portabant, sine animarum interfectione uel morte, sic dei filium passum et mortuum dicimus in homine, quem portabat, sine diuinitatis aliqua commutatione uel morte.

Nec eos audiamus, qui negant tale corpus domini resurrexisse, quale positum est in monumento. si enim tale non fuisset, non ipse dixisset post resurrectionem discipulis: palpate et uidete, quoniam spiritus ossa et neruos non habet, sicut me uidetis habere. sacrilegum est enim credere dominum nostrum, cum ipse sit ueritas, in aliquo fuisse mentitum. nec nos moueat, quod clausis ostiis subito eum apparuisse discipulis scriptum est, ut propterea negemus illud fuisse corpus humanum, quia contra naturam huius corporis uidemus esse per clausa ostia intrare. omnia enim possibilia sunt deo. nam et ambulare super aquas contra naturam huius corporis esse manifestum est; et tamen non solum ipse dominus ante passionem ambulauit, sed etiam Petrum ambulare fecit. ita ergo et post resurrectionem de corpore suo fecit, quod uoluit. si enim potuit ante passionem clarificare illud sicut splendorem solis, quare non potuit et post passionem ad quantam uellet subtilitatem in temporis momento redigere, ut per clausa ostia posset intrare?

Nec eos audiamus, qui negant ipsum corpus secum leuasse in caelum dominum nostrum et commemorant in euangelio quod scriptum est: nemo ascendit in caelum, nisi qui de caelo descendit, et dicunt, quia corpus non descendit de caelo, non potuisse ascendere in caelum. non enim intellegunt, quoniam corpus non ascendit in caelum; dominus enim ascendit, corpus autem non ascendit, sed leuatum est in caelum illo leuante, qui ascendit. si enim quisque descendat uerbi gratia de monte nudus, cum autem descenderit, uestiat se et uestitus iterum ascendat, recte utique dicimus: nemo ascendit, nisi qui descendit, nec uestem consideramus, quam secum leuauit, sed ipsum, qui uestitus est, solum dicimus ascendisse.

\'Nec eos audiamus, qui negant ad dexteram patris sedere filium. dicunt enim: numquid deus pater habet latus dextrum aut sinistrum sicuti corpora? nec nos hoc de deo patre sentimus; nulla enim forma corporis deus definitur atque concluditur. sed dextera patris est beatitudo perpetua, quae sanctis promittitur; sicut sinistra eius rectissime dicitur miseria perpetua, quae inpiis datur: ut non in ipso deo, sed in creaturis hoc modo, quo diximus, intellegatur dextera et sinistra, quia et corpus Christi, quod est ecclesia, in ipsa dextera, hoc est in ipsa beatitudine futurum est, sicut apostolus dicit, quia et simul nos suscitauit et simul sedere fecit in caelestibus. quamuis enim corpus nostrum nondum ibi sit, tamen spes nostra iam ibi est. propterea et ipse dominus post resurrectionem iussit discipulis, quos piscantes inuenit, ut in dexteram partem mitterent retia. quod cum fecissent, ceperunt pisces, qui omnes magni erant, id est iustos significabant, quibus dextera promittitur. hoc significat, quod etiam in iudicio dixit se agnos ad dexteram, haedos autem ad sinistram esse positurum.

Nec eos audiamus, qui negant diem iudicii futurum et commemorant, quod in euangelio scriptum est, eum, qui credit in Christum, non iudicari; qui autem non credit in illum, iam iudicatum esse. dicunt enim: si et ille, qui credit, non ueniet in iudicium, et ille, qui non credit, iam iudicatus est, ubi sunt, quos iudicaturus est in die iudicii? non intellegunt sic

loqui scripturas, ut praeteritum tempus pro futuro tempore insinuent: sicut supra diximus, quod apostolus dixit de nobis, quod simul nos sedere fecit in caelestibus, nondum factum est; sed quia certissime est futurum, ita dictum est quasi iam factum sit. sicut et ipse dominus discipulis dixit: omnia, quae audiui a patre meo, nota uobis feci, et paulo post dicit: multa habeo uobis dicere; sed non potestis illa portare modo. quomodo ergo dixerat: omnia, quae audiui a patre meo, nota uobis feci, nisi quia illud, quod per spiritum sanctum certissime facturus erat, quasi iam fecisset, locutus est? sic ergo cum audimus: qui credit in Christum, non ueniet in iudicium, intellegamus, quia non ueniet ad damnationem. dicitur enim iudicium pro damnatione, sicut dicit apostolus: qui non manducat, manducantem non iudicet, id est, non de illo mala existimet. et dominus dicit: nolite iudicare, ne iudicetur de uobis. non enim tollit nobis intellegentiam iudicandi, cum et propheta dicat: si uere iustitiam diligitis, recta iudicate, filii hominum, et ipse dominus dicat: nolite iudicare personaliter, sed iustum iudicium iudicate. sed illo loco, ubi uetat iudicare, illud admonet, ne damnemus aliquem, cuius uel cogitatio nobis non aperta est uel nescimus, qualis postea sit futurus. sic ergo cum dixit: ad iudicium non ueniet, hoc dixit, quia non ueniet ad damnationem; qui autem non credit, iam iudicatus est, hoc dixit, quia iam damnatus est praescientia dei, qui nouit, quid inmineat non credentibus.

Nec eos audiamus, qui dicunt spiritum sanctum, quem in euangelio dominus promisit discipulis, aut in Paulo apostolo uenisse aut in Montano et Priscilla, sicut Cataphryges dicunt, aut in nescio quo Manete uel Manichaeo, sicut Manichaei dicunt. tam enim caeci sunt isti, ut scripturas manifestas non intellegant, aut tam neglegentes salutis suae, ut omnino non legant. quis enim, cum legerit, non intelleget uel in euangelio quod post domini resurrectionem scriptum est dicente domino: ego mitto promissa patris mei in uos; uos autem sedete hic in ciuitate, quousque induamini uirtutem ab alto? et in Actibus apostolorum, posteaquam dominus a discipulorum oculis abscessit in caelum, decem diebus peractis die pentecostes non adtendunt apertissime uenisse spiritum sanctum; et cum essent illi in ciuitate, sicut eos ante monuerat, inpleuisse illos, ita ut loquerentur linguis. nam diuersae nationes, quae tunc aderant, unusquisque 1 audientium suam linguam intellegebant. sed isti homines decipiunt eos, qui neglegentes catholicam fidem et ipsam fidem suam, quae in scripturis manifesta est, nolunt discere et, quod est grauius et multum dolendum, cum in catholica neglegenter uersentur, haereticis aurem diligenter accommodant.

Nec eos audiamus, qui sanctam ecclesiam, quae una catholica est, negant per orbem esse diffusam, sed in sola Africa, hoc est in parte Donati pollere arbitrantur. ita surdi sunt aduersus prophetam dicentem: filius meus es tu, ego hodie genui te; postula a me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae, et alia multa, siue in ueteris siue in noui testamenti libris quae scripta sunt, ut apertissime declarent ecclesiam Christi per orbem terrae esse diffusam. quod cum eis obicimus, dicunt iam ista omnia fuisse conpleta, antequam esset pars Donati, sed postea totam ecclesiam perisse et in sola Donati parte reliquias eius remansisse contendunt. o linguam superbam et nefariam ! nec si uere sic uiuerent, ut uel inter se pacem postea custodirent. nunc autem non adtendunt iam in ipso Donato completum fuisse, quod dictum est: in qua mensura mensi fueritis, in

ea remetietur uobis. sicut enim Christum diuidere conatus est, sic ipse a suis cotidiana concisione diuiditur. ad hoc etiam pertinet illud, quod dominus dicit: qui enim gladio percusserit, gladio morietur. gladius enim illo loco, siquidem in malo positus est, discordiosam linguam significat, qua tunc ille infelix ecclesiam percussit, sed non occidit. non enim dixit dominus: qui occiderit gladio, gladio morietur, sed qui gladio usus fuerit, inquit, gladio morietur. ergo ille percussit ecclesiam lingua litigiosa, qua nunc ipse conciditur, ut omnino dispereat atque moriatur. et tamen illud tunc apostolus Petrus non superbia sua, sed quamuis carnali, tamen amore domini fecerat. itaque admonitus recondit gladium; iste autem nec uictus hoc fecit, siquidem cum episcopo Caeciliano causam cum diceret audientibus episcopis Romae, quos ipse petiuerat, nihil eorum quae intenderat potuit probare; et sic remansit in schismate, ut suo gladio moreretur. populus autem ipsius, quando non audit prophetas et euangelium, in quibus apertissime scriptum est ecclesiam Christi per omnes gentes diffusam esse, et audit schismaticos non dei gloriam quaerentes, sed suam, satis significat seruum se esse, non liberum et aurem dexteram se habere praecisam. Petrus enim errans in amore domini seruo, non libero aurem dexteram praecidit. ex quo significat eos, qui gladio schismatis feriuntur, et seruos esse carnalium desideriorum, nondum eductos in libertatem spiritus sancti, ut iam non confidant in homine, et non audire quod dextrum est, id est domini gloriam per catholicam ecclesiam latissime peruagatam, sed audire sinistrum humanae inflationis errorem. sed tamen, cum dominus in euangelio dicat, cum per omnes gentes euangelium fuerit praedicatum, tunc finem esse futurum, quomodo isti dicunt, quod iam ceterae omnes gentes ceciderunt a fide et in sola Donati parte remansit ecclesia, cum manifestum sit, ex quo ista pars ab unitate praecisa est, nonnullas gentes postea credidisse et adhuc esse aliquas, quae nondum crediderunt, quibus cotidie non cessatur euangelium praedicari? quis non miretur esse aliquem, qui se christianum dici uelit et aduersus Christi gloriam tanta inpietate rapiatur, ut audeat dicere omnes populos gentium, qui modo adhuc accedunt ecclesiae dei et in dei filium festinanter credunt, inaniter facere, quia non eos aliquis donatista baptizat? sine dubio ista exsecrarentur homines et eos sine dilatione relinquerent, si Christum quaererent, si ecclesiam diligerent, si liberi essent, si aurem dexteram -integram retinerent.

Nec eos audiamus, qui quamuis neminem rebaptizent, praeciderunt se tamen ab unitate et Luciferiani magis dici quam catholici maluerunt. in eo enim, quod intellegunt baptisma Christi non esse repetendum, recte faciunt. sentiunt enim sacramentum sancti lauacri nusquam esse nisi ex catholica ecclesia, sed eam formam secum habere sarmenta praecisa, quam in ipsa uite, antequam praeciderentur, acceperant. hi sunt enim, de quibus apostolus dicit: habentes speciem pietatis, uirtutem autem eius abnegantes; est enim magna uirtus pietatis pax et unitas, quia unus est deus. hanc illi non habent, quia praecisi ab unitate sunt. itaque, si qui ex ipsis ad catholicam ueniunt, non iterant speciem pietatis, quam habent, sed accipiunt uirtutem pietatis, quam non habent. nam et amputatos ramos denuo posse inseri, si non permanserint in incredulitate, apertissime apostolus docet. quod cum Luciferiani intellegunt et non rebaptizant, non inprobamus; sed quod autem etiam ipsi praecidi a radice uoluerunt, quis non detestandum esse cognoscat? et ideo maxime, quia hoc

eis displicuit in ecclesia catholica, quod uere catholicae sanctitatis est. nusquam enim tam uigere debent uiscera misericordiae quam in catholica ecclesia, ut tamquam uera mater nec peccantibus filiis superbe insultet nec correctis difficile ignoscat. non enim sine causa inter omnes apostolos huius ecclesiae catholicae personam sustinet Petrus; huic enim ecclesiae claues regni caelorum datae sunt, cum Petro datae sunt. et cum ei dicitur, ad omnes dicitur: amas me? pasce oues meas. debet ergo ecclesia catholica correctis et pietate firmatis filiis libenter ignoscere, cum ipsi Petro personam eius gestanti, et cum in mari titubasset et cum dominum carnaliter a passione reuocasset et cum aurem serui gladio praecidisset et cum ipsum dominum ter negasset et cum in simulationem postea superstitiosam lapsus esset, uideamus ueniam esse concessam eumque correctum atque firmatum usque ad dominicae passionis gloriam peruenisse. itaque post persecutionem, quae per Arrianos haereticos facta erat, posteaquam pax, quam quidem catholica in domino tenet, etiam a principibus saeculi reddita est, episcopi, qui perfidiae Arrianorum in illa persecutione consenserant, multi correcti redire in catholicam delegerunt, damnantes siue quod crediderant siue quod se credisse simulauerant. hos ecclesia catholica materno recepit sinu, tamquam Petrum post fletum negationis per galli cantum admonitum aut tamquam eundem post prauam simulationem Pauli uoce correctum. hanc illi matris caritatem superbe accipientes et inpie reprehendentes, quia Petro post galli cantum surgenti non gratulati sunt, cum lucifero, qui mane oriebatur, cadere meruerunt.

Sections 33 to retractationes

Nec eos audiamus, qui negant ecclesiam dei omnia peccata posse dimittere. itaque miseri, dum in Petro petram non intellegunt et nolunt credere datas ecclesiae claues regni caelorum, ipsi eas de manibus amiserunt. isti sunt, qui uiduas, si nupserint, tamquam adulteras damnant et super doctrinam apostolicam se praedicant esse mundiores: qui nomen suum si uellent agnoscere, mundanos se potius quam mundos uocarent. nolentes enim, si peccauerint, corrigi, nihil aliud elegerunt nisi cum hoc mundo damnari. nam quibus ueniam peccatorum negant, non eos aliqua sanitate custodiunt, sed aegris subtrahunt medicinam; et uiduas suas uri cogunt, quas nubere non permittunt. non enim prudentiores habendi sunt quam Paulus apostolus, qui ait: malo eas nubere quam uri.

Nec eos audiamus, qui carnis resurrectionem futuram negant et commemorant, quod ait apostolus Paulus: caro et sanguis regnum dei non possidebunt, non intellegentes, quod ipse dicit apostolus: oportet corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc induere inmortalitatem. cum enim hoc factum fuerit, iam non erit caro et sanguis, sed caeleste corpus. quod et dominus promittit, cum dicit: neque n ubent neque uxores ducent, sed erunt aequales angelis dei. non enim iam hominibus, sed deo uiuent, cum aequales angelis facti fuerint. inmutabitur ergo caro et sanguis et fiet corpus caeleste et angelicum; et mortui enim resurgent incorrupti, et nos inmutabimur, ut et illud uerum sit, quod resurget caro, et illud uerum sit, quod caro et sanguis regnum dei non possidebit.

XXXITI. 35. Ista fidei simplicitate et sinceritate lactati nutriamur in Christo et, cum paruuli sumus, maiorum cibos non adpetamus, sed nutrimentis saluberrimis crescamus in Christo accedentibus bonis moribus et christiana iustitia, in qua est caritas dei et proximi perfecta et firmata, ut unusquisque nostrum de diabolo inimico et angelis eius triumphet in semet ipso in Christo, quem induit, quia perfecta caritas nec cupiditatem habet saeculi nec timorem saeculi, id est nec cupiditatem, ut adquirat res temporales, nec timorem, ne amittat res temporales. per quas duas ianuas intrat et regnat inimicus, qui primo dei timore, deinde caritate pellendus est. debemus itaque tanto auidius adpetere apertissimam et euidentissimam cognitionem ueritatis, quanto nos uidemus in caritate proficere et eius simplicitate cor habere mundatum, quia ipso interiore oculo uidetur ueritas — beati enim mundo corde, inquit, quia ipsi deum uidebunt — ut in caritate radicati et fundati praeualeamus comprehendere cum omnibus sanctis, quae sit latitudo et longitudo

et altitudo et profundum, scire etiam supereminentem scientiam caritatis Christi, ut inpleamur in omnem plenitudinem dei et post ista cum inuisibili hoste certamina, quoniam uolentibus et amantibus iugum Christi lene est et sarcina eius leuis, coronam uictoriae mereamur.

Loci Libr. Retractationvm

De agone christiano pag. 136, 14 sqq.

Retract. II 3. In quo quod positum est: nec eos audiamus, qui carnis resurrectionem futuram negant et commemorant quod ait Paulus apostolus: caro et sanguis regnum dei non possidebunt, non intellegentes quod ipse dicit apostolus: oportet corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc induere immortalitatem. cum enim hoc factum fuerit, iam non erit caro et sanguis, sed caeleste corpus, non sic accipiendum est, quasi carnis non sit futura substantia, sed carnis et sanguinis nomine ipsam corruptionem carnis et sanguinis intellegendus est apostolus nuncupasse, quae utique in regno illo non erit, ubi caro incorruptibilis erit. quamuis et aliter possit intellegi, ut carnem et sanguinem opera carnis et sanguinis dixisse accipiamus apostolum et eos regnum dei non possessuros, qui perseueranter ista dilexerint.

Source. Latin text from the Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum (CSEL) collection of the Open Greek and Latin project (digital edition of ***Sancti Aureli Augustini Opera*** edited by Joseph Zycha (Prague, Vienna, Leipzig, F. Tempsky, G. Freytag: 1900) Corpus scriptorum ecclesiasticorum Latinorum 41), encoded in EpiDoc TEI XML. Digitised and corrected by the Open Greek and Latin team (University of Leipzig and partners); the text is taken from the printed edition by OCR with correction, so some errors may remain. SermonIndex has only divided it into short sections for reading; the critical notes, margin notes and apparatus of the printed edition are not shown here but are kept in the XML download.

Licence. Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0). You may share and adapt this text if you credit the Open Greek and Latin project and release your version under the same licence.